

УДК 796.088

О. Л. ТЕРЬОХІНА

кандидат педагогічних наук

Ю. І. ДУДНІК

старший викладач

Д. С. КОРНІЄНКО

викладач

Запорізький національний технічний університет

В. М. БАКУШ

учитель-методист вищої категорії ЗЗОШ 1–2 ступенів № 12

ОСОБЛИВОСТІ АТАКУЮЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАСКЕТБОЛІСТІВ ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В КОМАНДАХ ВИСОКОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

У статті розглянуто показники атакуючої діяльності баскетболістів, а саме: визначено взаємозв'язок показника загального часу володіння м'ячем на половині суперника й результативності атак у позиційному нападі для команд різної кваліфікації. Зазначено, що важливе значення мають особливості, що характеризують зміст позиційного нападу під час реалізації тактичної підготовки в командах високої кваліфікації.

Ключові слова: *техніка дії, атакуючий, змагальна діяльність, команда, атакуючі дії, позиційний напад, м'яч, спортсмен.*

Сучасний етап розвитку українського спорту вищих досягнень характеризується переходом на професійну основу. Це висуває підвищені вимоги до якості керування підготовкою спортсменів, неодмінною умовою якого є об'єктивна оцінка досягнутого рівня майстерності. Основу такої оцінки, поряд з іншими показниками, становлять результати контролю змагальної діяльності, тому що тільки в умовах гострого єдиноборства із суперником повною мірою проявляються як позитивні, так і негативні сторони підготовки спортсменів.

Питання контролю та оцінки змагальної діяльності спортсменів ігрових видів спорту прямо або опосередковано перебували в центрі уваги багатьох дослідників. Однак кожен конкретний випадок обмежувався вирішенням лише окремих приватних завдань, які поставали перед науковцями. Разом з тим, насущні вимоги роботи з командами зумовлюють необхідність системного підходу до вирішення цієї проблеми як з позиції оцінки внеску кожного конкретного спортсмена в кінцевий результат гри команди, так і з позиції керування навчально-тренувальним процесом.

Мета статті – визначення ефективності атакуючої діяльності баскетболістів для команд різної кваліфікації.

Для моделювання тренувального процесу, спрямованого на підвищення ефективності атакуючої діяльності баскетболістів і команд різної кваліфікації, ми дослідили дані про розподіл часу володіння м'ячем на половині суперника при позиційному нападі.

Загальний аналіз даних, представлених на рис. 1, дає змогу стверджувати, що основна кількість проведених атак при позиційному нападі завершується в межах від 1 до 15 с і становить у середньому 92,0% від загальної кількості атак, проведених у позиційному нападі.

Причому, якщо в межах до 5 с проводиться 29,91 атак, або 37%, а від 6 до 10 с 30,02 атак, або 38%, то за період з 11 до 15 с проводиться 13,27 атак, або 17%. У більш віддаленому часовому діапазоні (16–20 с і 21–25 с) загальна кількість атак не перевищує в першому випадку 6,5% (5,16 атак) і в другому – 1,5%, або 1,19 атак, що, на наш погляд, не суттєво для формування позитивного результату гри.



Рис. 1. Аналіз атак у позиційному нападі

Варто розглянути розподіл часу володіння м'ячем на половині суперника та його динаміку залежно від кваліфікації спортсменів. Так, для спортсменів – учасників Чемпіонату України І ліги загальна кількість атак позиційного нападу, що завершують до 15 с, дорівнює 19,15_y, що становить 909,61; для команд вищої ліги Чемпіонату України, відповідно, 82,4 атаки, або 93,45%, а для команд-професіоналів – 67,49 (92,04%).

Наведені дані дають можливість констатувати, що основний результат зустрічі переважно формується за рахунок позиційного нападу в межах 15 с. Це підтверджується й внеском в очки, що отримують команди в результаті позиційного нападу з урахуванням кваліфікаційних розходжень. Так, для команд першої ліги внесок в очки за діапазон часу до 15 с реалізація можливості в позиційному нападі становить 60,75 очок, або 94,91%

від загальної їх кількості. Для команд вищої ліги ці показники становлять 71,6 очок (99,98%), а команд-професіоналів – 57,49 очок (97,18%).

Ці показники стосуються тільки ефективності виконання позиційного нападу. Проведений аналіз підтверджує наше передбачення, що моделювання під час тренувального процесу варіантів взаємодії гравців і команди загалом при позиційному нападі створює істотні передумови для формування рішення про виконання рухового завдання, скорочує часові інтервали аналізу ситуації й вибору дії. Це, в свою чергу, створює сприятливі умови для реалізації потенціалу команди в конкретній ігровій ситуації.

Оскільки основна кількість атак починається зі своєї половини майданчика, то викликає професійний і науковий інтерес дослідження показників розподілу часу володіння м'ячем на своїй половині майданчика для команд різної кваліфікації.

Проведений аналіз розподілу часу володіння м'ячем на своїй половині майданчика до 10 с показав, що для команд І ліги середній показник дорівнює 91,254 атак, або 99,95%, для команд вищої ліги – 79,4 атак (99,96%) і команд-професіоналів – 75,0 атак (99,98%). Цей час обрано з урахуванням правил гри на підставі педагогічних спостережень й охоплює до 99,8% досліджуваних випадків. Аналіз наведених показників підтверджує думку про те, що з підвищенням кваліфікації баскетболістів зменшується кількість непродуманих проведених атак. Гра стає більш осмисленою, істотно зростає кількість групових і командних тактичних взаємодій.

Необхідні дані треба використовувати в тренувальному процесі, що має переважну спрямованість на підвищення ефективності позиційного нападу. Аналізуючи дані власних досліджень з виявлення показника кількості володіння м'ячем при позиційному нападі з урахуванням кваліфікації різних команд, що брали участь в експерименті, ми встановили, що кількість випадків завершення атак при одному володінні м'ячем у командах І ліги становить 15,5 (результат в очках – 11; кількість завершених атак – 7,5), а в командах-професіоналах – 11,64 (відповідно 8,3 і 6,62).

У цьому випадку відзначаємо тенденцію до зменшення кількості випадків одноразового володіння м'ячем залежно від кваліфікації спортсменів. Зворотна залежність виявляється при аналізі показників дворазових володіння м'ячем. Це пояснюють тим, що гравці професіональних команд через високий рівень індивідуальної підготовленості за більш короткі часові інтервали творчо вирішують конфліктні ситуаційні завдання (кількість атак становить 22,5; 23,0; 29,58 відповідно). При атаках у позиційному нападі, що має три володіння м'ячем, спостерігається зменшення їх кількості залежно від підвищення кваліфікації спортсменів. Таке чергування зменшення або збільшення кількості атак при одно-, дво- або триразових володіннях м'ячем, на наш погляд, є подією випадковою. Проте з погляду фахівця-тренера можна констатувати, що збільшення кількості атак для команд І ліги при одно-, дво- і триразових володіннях становить відповідно 15,5; 22,5; 37,0, що дає підставу говорити про наявність дефіциту часу в гравців у

процесі прийняття рішення про виконання рухового завдання, що змушує їх позбуватися м'яча в пошуку оптимальної позиції для наступних дій.

У гравців команд першої й вищої ліг Чемпіонату України наступає різке скорочення кількості випадків завершення атак у позиційному нападі при чотирьох, п'ятьох, шести водіннях м'ячем. І тільки в командах професіоналів ми відзначаємо 17,62 випадків завершення атак при чотирьох водіннях (11,0 і 13,0 – перша й вища ліги). Можна висловити думку про те, що гравці-професіонали застосовують, крім індивідуальної гри, й групові взаємодії, створюють конфліктні ситуації й, реалізуючи творчий потенціал, домагаються позитивного результату в атаці.

Підбиваючи підсумок аналізу кількості володіння м'ячем та його ефективності, варто зазначити, що показники загальної кількості атак у командах різної кваліфікації відрізняються незначно (94,83 – I ліга; 93,5 – вища ліга; 93,03 – професіонали) (рис. 2). При цьому ми повинні констатувати, що за наявності незначної тенденції до зменшення аналізованого показника результативність в очках збільшується (76,21; 80,00; 84,43 – відповідно) з підвищенням кваліфікації спортсменів і команд.

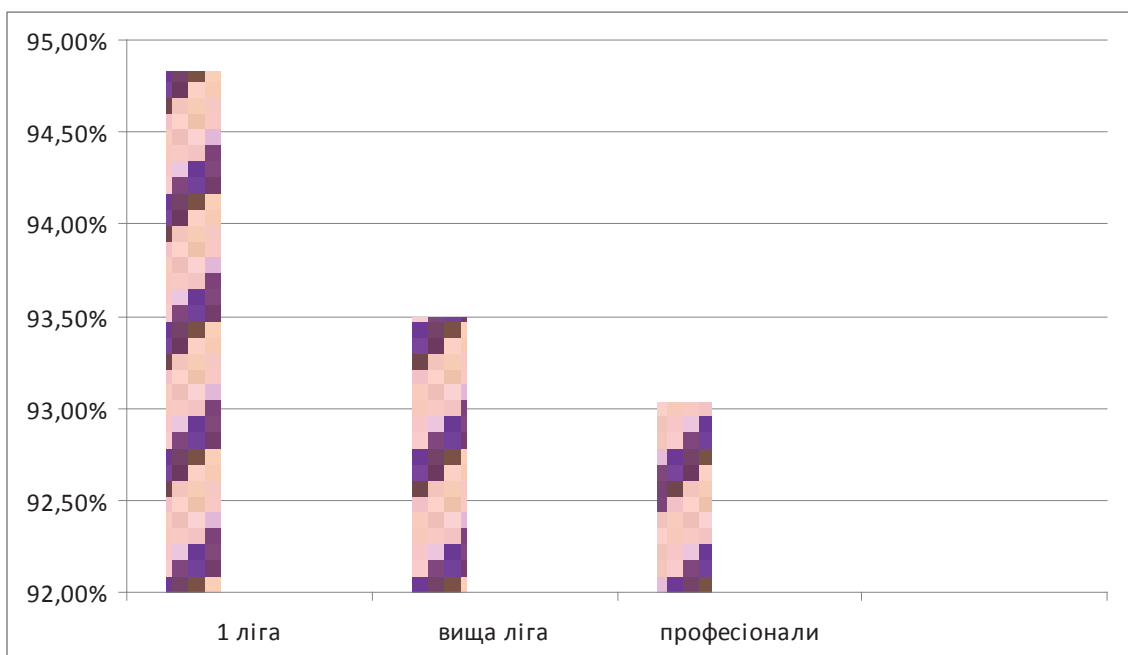


Рис. 2. Показники загальної кількості атак

Отримані дані під час володіння м'ячем при реалізації потенціалу команд у позиційному нападі з урахуванням кваліфікаційних розходжень дають змогу констатувати, що володіння м'ячем в атаці для команд першої, вищої ліги й професіоналів досягає 4 с і становить для команд першої ліги – 73,8% від загальної кількості показників часу володіння м'ячем, для команд вищої ліги – 83,86% і для професіоналів – 71,20%.

Значне збільшення кількості атак, що завершується в межах 4-х с у командах вищої ліги порівняно з командами I ліги, пояснюють кращою та-

критичною підготовленістю спортсменів і меншим часом на сприйняття й аналіз ігрової ситуації й прийняття рішення про виконання рухового завдання. Зменшення досліджуваного показника в командах-професіоналах пов'язано, насамперед, із тенденціями й особливостями ведення гри гравцями й командами такого рівня.

Як було зазначено вище, гравці професійних команд, використовуючи високі індивідуальні показники в техніці володіння прийомами гри, створюють конфліктні ситуації, а в них реалізують свій тактичний потенціал. Необхідно відзначити, що в гравців команд І ліги значно й стрибкоподібно зменшуються показники володіння м'ячем за часом від 5 до 15 с. На відміну від них гравці команд вищої ліги й професіоналів також зменшують ці показники в ті ж часові інтервали. Однак це відбувається не так різко, що дає змогу ще раз підтвердити вищевикладену думку про високу індивідуальну технічну майстерність і тактичний потенціал у гравців і команд більш високої кваліфікації.

Аналіз підсумкових сумарних показників кількості володінь м'ячем за одну гру з урахуванням кваліфікації команд переконує, що найменше число володінь м'ячем у гравців команд І ліги становить 241. Це пов'язано, насамперед, з тим, що гравці команд І ліги більше часу витрачають на сприйняття й оцінку ігрових ситуацій і процес прийняття рішення. Це положення співзвучне з думкою низки авторів, які в своїх дослідженнях виявили, що час простої моторної реакції незначно відрізняється в спортсменів різних кваліфікаційних груп. Більш істотні розходження відзначають у швидкості розумових процесів, що супроводжують процес ухвалення рішення. У спортсменів команд вищої ліги кількість володінь м'ячем за гру досягає 297,5, а в гравців команд-професіоналів – 268,66.

Зазначені сумарні показники кількості володінь м'ячем за одну гру опосередковано характеризують рухливість і мобільність атакуючих дій команди й деякою мірою можуть бути підставою для прогнозу ефективності ігрової діяльності в нападі. Про це свідчать і середні показники кількості володінь м'ячем за одну атаку з урахуванням кваліфікаційних розходжень гравців і команд. Так, у командах І ліги середній показник становить 2,588 володінь м'ячем за одну атаку, у командах вищої ліги – 3,181, а в командах-професіоналах – 2,944.

Висновки. На основі проведеного дослідження можна стверджувати, що ми не встановили достовірних розходжень розглянутих показників з урахуванням кваліфікаційних розходжень гравців і команд. Проте було розглянуто стійку тенденцію до зменшення кількості атак із підвищенням кваліфікації спортсменів і збільшення "очкової" вартості однієї атаки.

Виявлені під час пошукового експерименту кількісні показники, що відображають зміст позиційного нападу, необхідно враховувати при реалізації тактичної підготовки спортсменів різної кваліфікації, що безумовно вплине на формування результату під час гри та змагань.

Особливо важливе значення мають виявлені особливості, що характеризують зміст позиційного нападу під час реалізації тактичної підготовки в командах високої кваліфікації, тому що побудова тренувального процесу, адекватного реальним запитам змагальної діяльності, відображає стан в організації тренувального процесу та є новим вирішенням проблеми підвищення ефективності тренувального процесу й змагальної діяльності баскетболістів високої кваліфікації.

У подальших дослідженнях плануємо докладніше проаналізувати критерії ефективності технічної майстерності баскетболістів шляхом оцінювання ігрової діяльності: технічного арсеналу, ефективності виконання основних ігрових прийомів, рухової активності, ступеня корисності в командних діях.

Список використаної літератури

1. Амалін М. Е. Методика оценки соревновательной деятельности в спортивных играх / М. Е. Амалін, О. С. Шилов // Теория и практика физической культуры. – 1980. – № 9 – С. 3–22.
2. Бабушкін В. З. Подготовка юных баскетболистов / В. З. Бабушкін. – Киев : Здоровье, 1985 – 143 с.
3. Ермаков С. С. Моделирование системы основных технических приемов игры в волейбол / С. С. Ермаков, С. В. Кошевой // Физическое совершенствование учащейся молодежи и повышение ее работоспособности : межвузовский сб. научных трудов / под ред. С. С. Ермакова. – Харьков : ХГАДИ(ХХПИ), 2002. – № 4. – С. 3–17.
4. Келлер В. С. Теоретико-механічні основи підготовки спортсменів / В. С. Келлер, В. Н. Платонов. – Львів : Українська Спортивна Асоціація, 1993. – 270 с.
5. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и её практические приложения / В. Н. Платонов. – Киев : Олимпийская литература, 2004. – 808 с.

Стаття надійшла до редакції 01.02.2017.

Терехина О. Л., Дудник Ю. И., Корниенко Д. С., Бакуш В. Н. Особенности атакующей деятельности баскетболистов во время реализации тактической подготовки в командах высокой квалификации

В статье рассмотрены показатели атакующей деятельности баскетболистов, а именно: определена взаимосвязь показателя общего времени владения мячом на половине соперника и результативности атак в позиционном нападении для команд различной квалификации. Указано, что важное значение имеют особенности, характеризующие содержание позиционного нападения во время реализации тактической подготовки в командах высокой квалификации.

Ключевые слова: техника действия, атакующий, соревновательная деятельность, команда, атакующие действия, позиционное нападение, мяч, спортсмен.

Teryokhina O., Dudnik U., Kornienko D., Bakush V. Features of Offensive Activity of Basketball Players in the Course of Tactical Training Command Training Highly Qualified

This article discusses the performance of the attacking basketball activities, namely: the relationship defined indicator of the total time of possession in the opponents' half and impact attacks in the positional attack commands for different qualifications. Important are features characterizing the content of the positional attack in the course of tactical training in of highly qualified teams. For the simulation a training process aimed at improving the efficiency of activity of the attacking basketball players and teams of different qualifications we have conduct-

ed a study on the distribution of the data time studying possession to the opponent's half with positional attack. Main number of attacks begins with his half-court, it is a professional and scientific interest in the study timing indicators possession in their half of the pitch for the teams of different qualifications. We have not established significant differences in performance based on skill differences of players and teams. However, it is seen a steady trend towards a decrease in the number of attacks with advanced training athletes and increasing the "spectacle" the cost of a single attack. Certain quantitative indicators must be considered in the implementation of tactical preparation of sportsmen of different qualifications, certainly affect the result of the formation in the course of the game and the competition.

Key words: *action technique, attacking, competitive activity of teams, attacking actions, positional attack, a ball, sportsman (player).*